

„Ja ti tú vieru z hlavy vytlačím.“ Juraj Hurný spomína na roky totality

Lucia Laudoni

17. júna 2024 ✚ Spoločnosť

Keď bol William Shakespeare začínajúcou hviezdou na literárnej orbite, zabával londýnske publikum komédiami s nevšedným, iskrivým jazykom. Bard z Avonu sa postaral aj o latinizáciu angličtiny. Do úst postavy Costarda v komédii *Márna lásky snaha* (*Love's Labour Lost*) vložil slovo *honorificabilitudinitas*.

Pocty verzus poc(i)ty

Budúci nestor svetovej drámy si toto slovo nevymyslel. Medzi učencami kolovalo pravdepodobne už v ranom stredoveku a bolo dobre známe aj Petrovi Gramatikovi, básnikovi a diakonovi z 9. storočia, ktorého najhorlivejším študentom nebol nikto menší, než *instaurator imperii* Karol Veľký.

Čo sa skrýva v slove *honorificabilitudinitas*? Slovníky ho označujú za stav, kedy je človek spôsobilý prijímať pocty, ocenenia a úrady (*honores*). A to je kameňom úrazu. Koľko bolo takých, čo v dobách (ne)dávno minulých pečiatkovali líca súdruhov brežnevoškými bozkami a napínali hrud', aby sa na nej zablysko nejaké to *signum laudis*!

Sú medzi nami ľudia, ktorých *honorificabilitudinitas* je v Božej réžii. Nezapľňajú titulky médií hlavného prúdu (na rozdiel od niektorých kvázi celebrit, pri ktorých má človek pocit, že na nás vyskočia ešte aj z chladničky), ani sa nesnažia byť terčom vo svetlách reflektorov. Ľudia, ktorých ľudský, morálny a kresťanský kredit vysoko prevyšuje pominuteľný *cursus honorum*.

Medzi takýchto ľudí patrí aj Juraj Hurný. Boh mu veľa dal, ale aj veľa vzal. *Erratum*, Boh nikoho neokráda. Ak aj na chvíľu zamkne jedny dvere, urobí to preto, aby neskôr otvoril ďalšie. Tie, za ktorými nie je *abyssus infernorum*.

Proti prúdu

Úspešný operný spevák Juraj Hurný sa po celý život hlási k hodnotám katolíckej viery. Krásnym svedectvom o jeho hlbokej religióznej formácii je jeho najnovšia kniha *Moje detstvo v Žemberovciach* s podtitulom *Syn jáchymovského politického väzňa spomína na roky 1953–1959*.

Operný majster prináša autentický pohľad na obdobie boľševického teroru, ktorý hlboko zasiahol do života jeho najbližších, aj do jeho vlastného. Kniha vydaná pod hlavičkou Zväzu protikomunistického odboja – Politickí väzni nie je nostalgickou selankou, je svedectvom o dobe, ktorá vykazuje nebezpečné paralely s tou našou.

Svetoznámy tenor Juraj Hurný spieval na slávu Božiu.

Zdroj: youtube.com

Publikáciu, ktorá ešte vonia od tlačiarenskej černe, obohatil predhovor historika Martina Lacka a doslov z pera Marty Bielekovej, rod. Ľapajovej a Alexandra Ľapaja. Historik Lacko zdôrazňuje, že svedectvá o živote v pohnutých päťdesiatych rokoch, poznačených nástupom komunistickej ideológie, sa akosi vytrácajú z kolektívnej pamäte. Nová kniha tak môže poslúžiť nielen záujemcom o málo prezentované kapitoly slovenských dejín, ale aj širšej verejnosti, ktorá z kalichu slobody dnes pije Sokratov boľhlav.

„Totiž aj dnes, v 21. storočí, sa EÚ vyhlasuje za najdokonalejší a najspravodlivejší systém – podobne, ako sa vyhlasoval komunistický režim. Vracia sa pritom snaha o totálnu kontrolu jednotlivca. Podmienkou toho je však rozbitie rodín, ba redefinícia pojmu rodiny, kodifikácia úchylnosti miesto konceptu prirodzenej rodiny. Toto si dovolili bolševici iba v tých najšialenejších revolučných rokoch, potom aj oni od toho upustili... Ďalej boj proti národnému povedomiu (tzv. nacionalizmus) a samozrejme, boj proti kresťanstvu, dechristianizácia,“ uvažuje Lacko, identifikujúci neuralgické body *temporis hodierni*.

Bodliaky slobody

Koncept *honorificabilitudinitas* dnes prechádza sémantickou transformáciou. To, čo *societas christiana* označovala za hodné zavrhnutia, *societas leonina* vynáša na piedestál celospoločenského záujmu. Lacko preto v úvode Hurného memoárov neváha skonštatovať, že dnešné „médiá klamú viac ako za socializmu“ a „za nesprávne názory môžete prísť o česť, majetok, ba i slobodu“.

Sloboda, sloboda, Pravda ťa dobodá – napísala som v jednej básni, s vedomím, že staroitalský boh plodnosti Liber neskôr splynul s Bakchom. *Libertas* – osobitne tá v pohanskom, sekulárnom zmysle – má v sebe čosi bakchické, extaticky omamné, čo človeka zdroguje... Falošná sloboda je vždy drogou.

V latinčine sa dá vytvoriť slovná hračka *non est semper libertas liberalitas* – sloboda nie je vždy *liberalitas* (šľachetnosť, slušnosť, štedrosť). Dokonca medzi týmito substantívami vzniká rozpor, nemysliteľný pre apologetov Kristovej slobody, akým bol Chesterton.

Maestro Hurný však namiesto polemického tónu volí tón apologetický, vlastný len vzácnym dušiam, pripraveným hodnotiť svoje spomienky *aequo animo*, s pokojnou a vyrovnanou myslou.

Niektoré autorove marginálie (kresbičky a verše z pamätníčka, vysvedčenia, listy Ježiškovi...) sú akousi bukolicou etudou, no aj tá je poznačená disonantnými, agresívnymi akordmi dobového politického naratívu. Tieto akordy zlovestne vstupovali do detských hier. Juraj Hurný si pred nimi nezapchával uši – dokázal im čeliť s chvályhodnou odvahou. Nasledujúce svedectvo o viere malého chlapca zahanbí nejedného dospelého.

Spomienka na prvé sväté prijímanie.

Zdroj: osobný archív maestra Juraja Hurného

Bitka za Ježiša

Telesné tresty sa v dobovej pedagogike, píše Juraj Hurný, považovali za účinný výchovný prostriedok. Deti boli okrem toho vystavené pôsobeniu ideologických faktorov. Výučba náboženstva nebola explicitne zakázaná, režim však vytváral rodičom rôzne „prerekvizity“ s cieľom odradiť ich, aby svoje deti neprihlasovali na náboženskú výchovu. Prihlášku na náboženstvo museli podpísať obaja rodičia, na odhlásenie stačil podpis jedného. O niečom to svedčí...

„Učítelia pri každej príležitosti zdôrazňovali, že Pán Boh nejestvuje. (...) Zakaždým, keď (triedna súdružka učiteľka, pozn. naša) povedala, že Boh nie je, som si v duchu odpovedal – a je, a je,“ spomína budúci sólista opery v Grazi, ktorého zvonivý tenor znel aj vo Vatikáne.

Keď sa „premotivovaná“ učiteľka ironicky spýtala svojich zverencov, či je v triede nejaký spiatočník, ktorý verí v Boha, Juraj nemohol mlčať. Pána Ježiša nezaprel, hoci jeho spolužiaci, ktorí chodievali miništrovať, mali odrazu zámky na ústach.

„A videl si ty svojho Boha?“ spýtala sa vyučujúca. „Asi ma v tom momente osvietil Duch Svätý, lebo som s najväčším pokojom, ale dôrazne odvetil: Ja som ani súdruha Lenina nevidel a netvrdím, že nebol,“ uzatvára majster Hurný.

Odpoveď odvážneho piataka nezostala bez následkov. Atmosféra v triede eskalovala. Učiteľka si zavolala na pomoc telocvikára s palicou v ruke. „No tak poď sem, ja ti tú vieru vytlačím!“ Nasledovala „výchovná“ bitka po zadku.

„Neviem, koľko rán som dostal, pamätám si len tú bolesť, no stony odo mňa nik nepočul a vyronenú slzu nevidel. Tú radosť som im nedoprial,“ priznáva operný tenor, ktorému tliekala takmer celá Európa a poznajú ho aj v Zámorí.

Do žemberovského kostolíka chodieval ako malý chlapec. Malby v interiéri ho fascinovali.

Zdroj: osobný archív maestra Juraja Hurného

Prispôsob sa!

Jeho *confiteor* prebudilo svedomie v dvoch spolužiakoch. Na otázku, či aj po tejto bitke ešte niekto verí v Boha, mlčky vstali a kráčali k prednej lavici ako na Golgotu. Učiteľ, na konci s nervami, vyhodil všetkých z triedy. Krista sa mu odtiaľ vyhodiť nepodarilo.

„Dnes má Pán Boh z teba veľkú radosť,“ utešovala malého Juraja jeho matka, manželka politického väzňa odsúdeného na prácu v uránových baniach. Koľko dnešných detí, vyrastajúcich v dúhovom skleníku liberálnej demokracie, by dokázalo takto svedčiť o svojej viere (pravda, pokiaľ nejakú ešte majú)?

Aký to kontrast oproti konaniu miestneho dedinského kňaza, ktorý „radil“ Hurného matke, aby bola „rozumná“ a „prispôsobila sa“ dobe! Nuž, každá pohnutá doba má svojich „páterčekov“ s gumenou chrbtovou kosťou, ktorí ráno spievajú so slávikmi a večer krákajú s vranami. Ale má aj svojich hrdinov a martýrov, ktorí mlčky kričia to klasické z *Dies irae*: „*Quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit!*“

Krásnym sklíčkom v mozaike spomienok slávneho speváka sú slová o hrdinstve budúceho arcibiskupa a metropolitu Mons. Jána Sokola, vtedy ešte kaplána, ktorý tajne chodieval do nemocnice v Leviciach zaopatrovať zomierajúcich. *Contra legem*.

Takáto „podvratná“ činnosť sa neodpúšťala. Režim prísne zakazoval prítomnosť kňazov v nemocniciach, duchovnému otcovi tak v prípade odhalenia hrozilo zatknutie. Koľko Pilátov vtedy pripadalo na jedného Tarzícia?

Pod baldachýnom nádeje

Biografické *potpourri* – v tom najlepšom zmysle slova – popredného operného umelca dopĺňajú doteraz nepublikované rodinné fotografie. Vzácné sú aj zábery interiéru rímskokatolíckeho chrámu v Žemberovciach z roku 1959, pred liturgickými zmenami odštartovanými II. vatikánskym koncilom.

Spomienkam na malebný žemberovský kostolík zasvätený Menu Panny Márie venoval autor samostatnú kapitolu. Priblíži nám atmosféru dedinských procesií s monštranciou a baldachýnom na sviatok Kristovho Tela a na veľkonočnú sobotu, ktorú korunovalo slávnostné *Christus resurrexit!*

„Od vzrušenia mi naskakovali zimomriavky,“ vyznáva sa pán Hurný a symbolicky sa prenáša v čase.

„Mamička spomínala, ako som jej nadšene vrazil: Mami, ja som šťastný, že som katolík! O nejaký čas komunisti tieto procesie zakázali.“

Hlavný oltár v Žemberovciach v roku 1959.

Zdroj: osobný archív maestra Juraja Hurného

Málokto vie, že budúci operný Orfeus v detstve ministroval na latinskej svätej omši. Čo pre neho znamenalo, slovami liturgie, pristúpiť k oltáru Božiemu? „Cítil som veľkú zodpovednosť i lásku k Pánu Bohu. Bolo mi len ľúto, že ma nemôže vidieť môj nevinne väznený otecko.“ Komunisti nad ním vyniesli ortieľ, pretože nevyzradil zámer rodinného známeho nelegálne emigrovať do Rakúska.

Ruženec slz

Psychický a fyzický teror komunistických pohlavárov v Jáchymove nemal hraníc. Otcovi maestra Hurného raz ukázali fotografiu jeho syna z prvého svätého prijímania zo vzdialenosti dvoch metrov! Obrázok mal dostať výmenou za spoluprácu s „papalášmi“ (rozumej udavačstvo). Juraj Hurný starší to, samozrejme, odmietol. Dozorca roztrhal fotografiu priamo pred očami užialeného otca...

V pamäti operného sólistu zostalo aj ideologické *ex abrupto* neskoršieho prezidenta Zápotockého, ktorý sa v rozhlasovom príhovore na Štedrý večer 1952 takto snažil zdôvodniť „premenu“ Ježiška na ruského mužíka v červenom kabáte: „I Ježíšek vyrostl a zestaral (*sic!*) a stáva se z něho děda Mráz. (...) A na cestu mu září také hvězdy – nejen jedna betlémská. Celá řada rudých hvězd na našich šachtách, hutích, továrnách a stavbách...“

Rozhlas bol kľúčovým ideologickým nástrojom. „Zatiaľ čo Mníchov (zakázané vysielanie Slobodnej Európy, pozn. naša) parodoval komunistov, Bratislava zosmiešňovala kapitalistov a robila si vtipy aj z nás katolíkov.“ Tie boli dokonca súčasťou silvestrovského programu.

Nihil novi sub sole, povedal by klasik, pozorujúci staronovú paľbu na kresťanské dogmy, ktorá sa dnes presunula na internetový front.

Vyprosený a vymodlený

Ariadnina niť kresťanskej viery vinie sa labyrintom spomienok. Novú knihu Juraja Hurného dopĺňajú ukážky z korešpondencie jeho rodičov – ako píše autor, „zachované listy z jáchymovského pekla, ožiarené uránom a pokropené mamičkinými slzami.“

V roku 2022 uzrela svetlo sveta publikácia *Vyprosený a vymodlený – Listy politického väzňa Juraja Hurného z jáchymovského pekla manželke Eliške*, pod ktorú sa podpísali pracovníci Ústavu pamäti národa Silvia Haladová a Stanislav Labjak. Záujemca o štúdium dobového kultúrno-politického kontextu má teda k dispozícii ucelený študijný materiál. Zachovaný epištolár však nie je úplný, väzenskí dozorcovia tieto listy s obľubou pálili. Pri nich by zbledol závistou aj sadistický policajt *Scarpia* z Pucciniho opernej kriminálky *Tosca*.

Jeho lyrický tenor obletel svet. Na snímke ako básnik Rodolfo v Pucciniho dráme *Bohéma*.

Zdroj: osobný archív maestra Juraja Hurného

Via crucis Juraja Hurného mladšieho sa začala už v detstve. Symbolické hosanna, ktoré mu pripravili milovníci operného umenia počas desiatok významných predstavení a koncertov, nevymazalo spomienku na kríž politickej perzekúcie.

Maestro Hurný otvára trinástu komnatu svojho života aj v rozhovore, ktorý poskytol nášmu portálu v januári 2022: <https://christianitas.sk/svetovy-tenor-a-disident-juraj-hurny-bez-viery-v-boha-sme-beztvarou-masou/>

Honorificabilitudinitas. Shakespearov latinizmus je neviditeľnou rukavicou, hodenou nám všetkým. Kto si zaslúži „medailu“ za život – takú, ktorá nehrdzavie? Aj keď to bude znieť ako naivná fráza z jedličkovej slávnosti, pripomeňme si, že naše *praemium supremum* je Nebo. A cesta do Neba – ako to dosvedčuje aj najnovší literárny počin Juraja Hurného – nie je rozprávkový let na Aladinovom koberci.

Poznámka: Fotografie č. 2., 3. a 4. sú prevzaté z knihy J. Hurného *Moje detstvo v Žemberovciach – Syn jáchymovského politického väzňa spomína na roky 1953–1959*.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/ja-ti-tu-vieru-z-hlavy-vytlciem-juraj-hurny-spomina-na-roky-totality/>